

Jäsenrekisteri ja jäsenbyrokratia

25.2.2025

Mitä koulutus käsittelee

- Yleisiä periaatteita jäsenyydestä yhdistyksessä
- Jäsenten hyväksyminen käytännössä
- Jäsenrekisterin pitäminen käytännössä
- Mitä tehdä jos yhdistys on tehnyt virheen?
- Miten jäsenyys yhdistyksessä voi päättyä

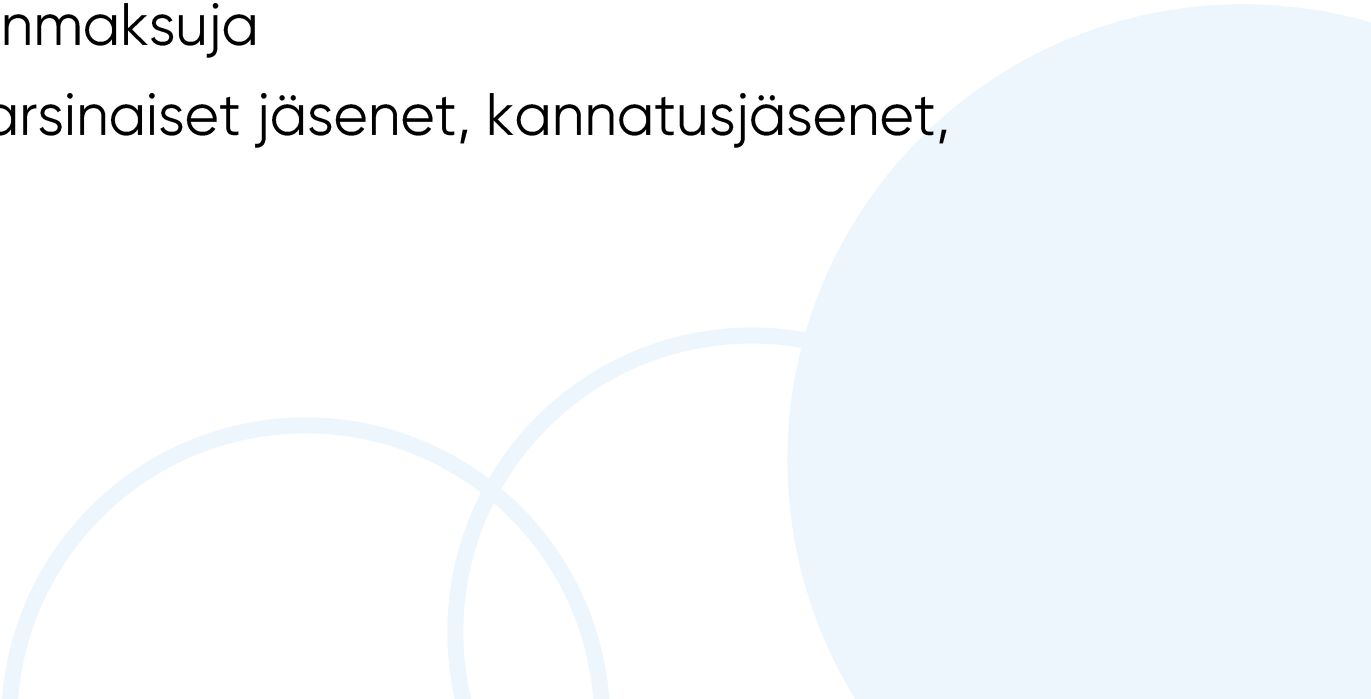
Muistakaa, missä vaiheessa vain saa kysyä!

Lähde: Yhdistysoikeus (H. Halila, T. Tarasti 2024)

Jäsenyyden periaatteet

- Suomessa yksi perustuslain myöntämistä perusoikeuksista on yhdistymisvapaus – jokainen Suomen kansalainen saa kuulua ja saa olla kuulumatta aatteelliseen yhdistykseen
- Yhdistyksillä vastaavasti on omat perusoikeutensa, yhdistysautonomia
- Yksilöllä on vapaus päättää, mihin yhdistykseen hakee liittyvänsä ja myös vapaus erota yhdistyksestä
- Yhdistyksellä on vapaus määritellä jäsenehtonsa ja vapaus päättää, kenet se ottaa jäsenikseen
- Jäsenyys **ei voi koskaan olla määräaikainen**, vaan jäsenyys päättyy vasta kun jäsen eroaa tai erotetaan (tästä lisää myöhemmin)

Jäsenlajit

- Jäsenillä on keskenään yhdenvertaisuusperiaate: kaikilla jäsenillä on samat oikeudet ja velvollisuudet **ellei säännöissä muuta säädetä**
 - Säännöissä voidaan määritellä eri jäsenlajeja, joilla on omia jäsenedellytyksiään
 - Jäsenlajeilla voi olla eri suuruiset jäsenmaksut keskenään; saman jäsenlajin jäsenillä ei voi olla eri suuruisia jäsenmaksuja
 - Eri jäsenlajeja voi olla esimerkiksi varsinaiset jäsenet, kannatusjäsenet, kunniajäsenet, vaihtarijäsenet...
-

Jäseneksi hakeminen ja jäsenyyden hyväksyminen

- Jäseneksi liittyminen yhdistykseen vaatii sekä jäseneksi hakevan, että yhdistyksen toimia
- Jäsenhalukkaan tulee ilmoittaa halustaan liittyä jäseneksi ja yhdistyksen tulee päättää jäseneksi hyväksymisestä
- Ilmoitus jäseneksi haluamisesta voi olla esimerkiksi jäsenkaavakkeen täyttäminen ja jäsenmaksun maksaminen - jäsenyys ei kuitenkaan synny ennen kuin yhdistys päättää jäsenen hyväksymisestä
- Päätöksen jäsenyyden hyväksymisestä tekee hallitus, **ellei säännöissä ole toisin määrätty**
- Yhdistys voi siis delegoida jäsenyyshakemusten hyväksymisen jollekin toiselle entiteetille (joku hallituksen jäsen, hallituksen ulkopuolinen toimihenkilö tms), mutta tästä tulee olla maininta säännöissä - pelkkä hallituksen kokouksen päätös delegoinnista ei riitä
- Jäseneksi hyväksymisestä tulee olla aina jonkinlainen päätös, pelkkä merkitseminen jäsenrekisteriin ei riitä

Jäseneksi hyväksyminen käytännössä

Vaihtoehto A

1. Henkilö hakee jäsenyyttä yhdistykseen
2. Hallitus vastaanottaa jäsenhakemuksen ja tekee päätöksen kokouksessaan
 - Pöytäkirjaan tai sen liitteeseen tulee merkata ketkä yhdistykseen liittyvät
3. Henkilöstä tulee täysivaltainen jäsen

Vaihtoehto B

1. Henkilö hakee jäsenyyttä yhdistykseen
2. Jäsenrekisterivastaava vastaanottaa jäsenhakemuksen, jolle jäsenyyden hyväksyminen on säännöissä delegoitu
3. Jäsenrekisterivastaava hyväksyy jäsenyyden
4. Henkilöstä tulee täysivaltainen jäsen

Onko kaikki pakko ottaa jäseniksi?

- Lyhyt vastaus: ei
- Yhdistysautonomia määrää, että yhdistys voi paitsi asettaa jäsenehtonsa, myös päättää yksittäisissä tilanteissa olla hyväksymättä jotain jäseneksi
- Jäsenen tulee täyttää säännöissä määrätyt jäsenehdot, mutta jäsenehdot täyttävää henkilöä ei silti ole pakko hyväksyä jäseneksi
- Jäsenyyttä hakeneella ei ole oikeutta saada tietoonsa, miksi hakemusta ei ole hyväksytty eikä yhdistyksellä ole päätöksen perustelemisselvollisuutta. Hakijalla ei myöskään voi vaatia ratkaisemaan jäsenhakemusta.
- Jos yhdistys hyväksyy jäsenen, joka ei täytä jäsenehtoja, on kyseessä pätemätön päätös ja sitä voidaan moittia – mikäli moitetta ei tule, päätös päteväytyy. Jäsentä ei voida myöhemmin erottaa siksi, ettei hän liittymishetkellä täyttänyt jäsenehtoja

Jäsenrekisteri (jäsenluettelo)

- Yhdistyksen tulee pitää jäsenrekisteriä (laki puhuu jäsenluettelosta)
- Lain mukaan rekisterissä tulee olla jäsenen täydellinen nimi ja kotipaikka, mutta voi sisältää myös muita tietoja, kuten yhteystietoja tai jäsenyyden alkamiseen, päättymiseen ja jäsenmaksuihin liittyviä tietoja
- Hallitus vastaa rekisterin ylläpidosta ja toimii rekisterinpitäjänä
 - Hallitus voi delegoida asian eteenpäin, mutta on silti yhdessä vastuussa
- Rekisterin muodosta ei ole määräyksiä, voi olla vapaamuotoisessa luettelossa
- Jäsenyys ei ole riippuvainen rekisteristä: jäsenyys ei synny pelkästä rekisterimerkinnästä, eikä jäsenyys päätty pelkällä rekisteristä poistamisella
- Jäsenellä on oikeus saada tutustua tietoihin, jotka lain mukaan tulee jäsenrekisteriin kirjata. Yhdistyksellä ei ole missään tilanteessa oikeutta evätä jäseneltä pääsyä tutustumaan näihin tietoihin. Tietosuoja-asetuksen perusteella hänellä on myös oikeus saada kaikki tiedot, mitä hänestä itsestään on rekisterissä

Miten toimia, jos on tapahtunut virhe?

Käsitellään erikseen muutama yleisintä virhettä ja miten niiden kanssa toimia

Case 1: Jäseniä ei ole hyväksytty kokouksissa

Jos yhdistyksen hallitus on pitänyt joitain henkilöitä jäseninä, esimerkiksi perimällä jäsenmaksuja ja sallimalla heidän osallistua päätäntävällän käyttämiseen tai hyödyntämällä jäsenpalveluja, jäsenyyden voidaan katsoa syntyneen, vaikka päätöstä ei löytyisikään. Asianmukaisen jäseneksiottamispäätöksen puuttuminen korjaantuu myös sillä, että hallitus toteaa tiettyjen henkilöiden olevan yhdistyksen jäseniä.

-> Hyväksykää jatkossa kaikki jäsenhakemukset kokouksessa. Tehkää myös päätös, jossa todetaan lista henkilöitä olevan yhdistyksen jäseniä

Miten toimia, jos on tapahtunut virhe?

Case 2: Jäsenrekisteriä ei olla ylläpidetty oikein, jäsenistä puuttuu tietoja

Hallitus voi pyrkiä saamaan kiinni rekisterissä olevat henkilöt ja pyytää heiltä tarvittavat tiedot. Jos yhteystietoja löytyy, voi jäseniin olla yhteydessä siten. Jos yhteystietoja ei löydy, voi tilanteen pyrkiä saamaan jäsenten tietoon avoimia viestivälineitä käyttäen (some, yleinen sähköpostilista, jaettavat tiedotteet). Sanktiota jäsenrekisterin laiminlyömisestä ei yhdistyslaissa ole.

-> Pyrkikää saamaan tiedot rekisteriin ja varmistakaa että uusista jäsenistä tiedot ovat asianmukaisesti

Miten toimia, jos on tapahtunut virhe?

Case 3: Jäsenrekisteriä tai sen osaa ei enää ole

Joskus voi käydä tilanne, jossa jäsenrekisteri on joko kadonnut kokonaan tai sen osia on hävinnyt. Tästä ei voi kuitenkaan johtua se, että kyseiset henkilöt eivät ole enää jäseniä. Tietoja voi yrittää saada käsiin vanhoista pöytäkirjoista tai muista dokumenteista. Loppuviimein rekisteri tulee rakentaa uudestaan

-> Varmistakaa jäsenrekisterin pysyvyys jatkossa ja rakentakaa uusi rekisteri alusta. Pyytäkää julkisilla viestintäkanavilla jäseniksi itsensä tietävien ottamaan yhteyttä ja todentamaan jäsenyys (esimerkiksi maksutieto jäsenmaksusta)

Miten jäsenyys yhdistyksessä päättyy?

Jäsenyys yhdistyksessä ei voi päättyä automaattisesti, vaan se vaatii toimia joko jäseneltä tai yhdistykseltä. Opiskelijajärjestölle relevantteja tapoja jäsenyyden päättymiselle on kaksi

1. Jäsen eroaa
2. Jäsen erotetaan

Jäsenen eroaminen

- Yhdistyksen jäsenellä on aina oikeus erota yhdistyksestä ilmoittamalla siitä **kirjallisesti** yhdistyksen hallitukselle tai sen puheenjohtajalle
- Eroamisoikeutta ei voi rajoittaa yhdistyksen säännöillä
- Ero tulee voimaan heti, kun eroaminen on ilmoitettu yhdistykselle ja siten myös eronneen oikeudet ja velvollisuudet lakkaavat heti. Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että eroaminen tulee ovimaan määrätyn ajan kuluttua eroamisesta. Määräaika ei saa olla vuotta pidempi

Jäsenen erottaminen

Yhdistys saa erottaa jäsenen säännöissä mainitulla erottamisperusteella. Yhdistyksellä on kuitenkin aina oikeus erottamiseen, jos jäsen

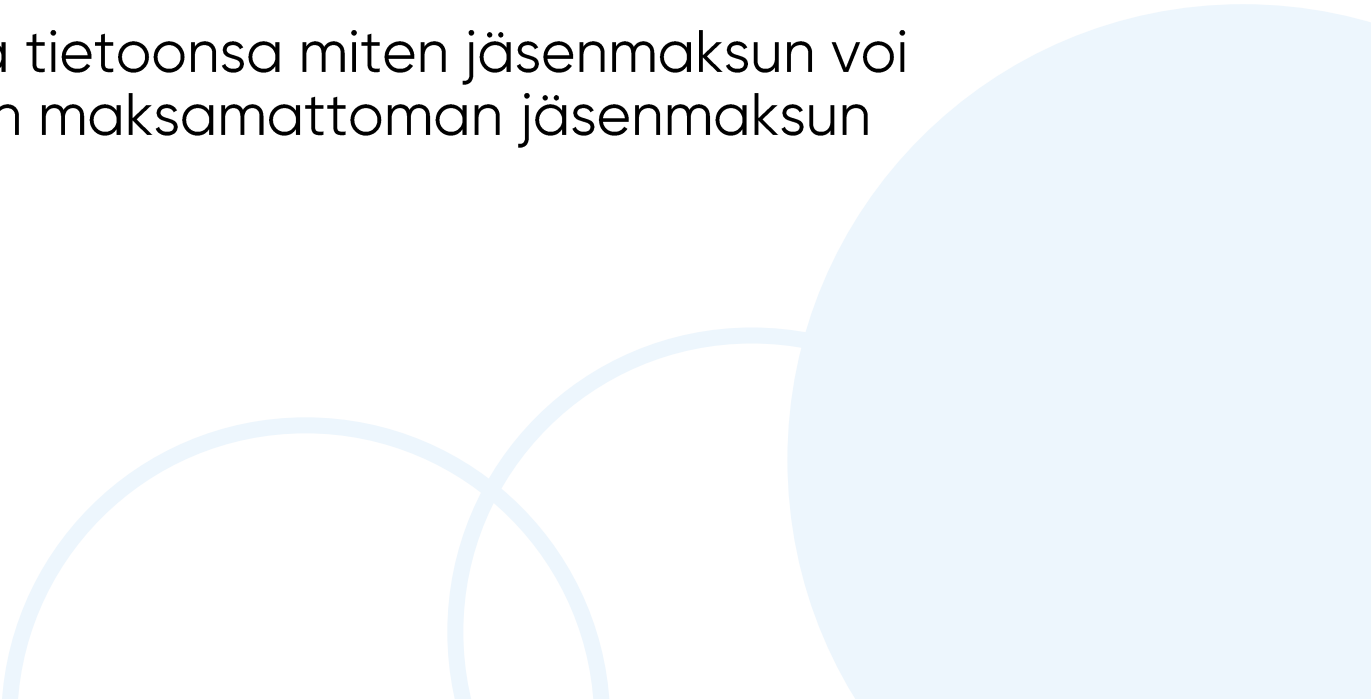
1. on jättänyt täyttämättä ne velvoitukset, joihin hän on yhdistykseen liittymällä sitoutunut
2. on menettelyllään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä; tai
3. ei enää täytä laissa tai yhdistyksen säännöissä mainittuja jäsenyyden ehtoja

Säännöissä ilmoitetut erottamisperusteet eivät saa olla yhdistyslain tai muiden lakien (kuten yhdenvertaisuuslain) kanssa ristiriidassa

Jäsen on jättänyt täyttämättä ne velvoitukset, joihin hän on yhdistykseen liittymällä sitoutunut

- Säännöissä voidaan määrätä, mitä velvoitteita yhdistyksellä on sen jäsenilleen
 - Tähän sisältyy esimerkiksi velvollisuus maksaa jäsenmaksu
 - Yhdistys voi asettaa myös muita velvoitteita jäsenilleen (esimerkiksi työmarkkinajärjestö voi velvoittaa jäseniään osallistumaan työtaisteluun)
 - Nämä velvoitteet tulee olla tiedossa jäsenyyden liittymishetkellä ja jäsen sitoutuu niihin
-

Erottaminen jäsenmaksun laiminlyönnin perusteella

- Yleisin tapa erottaa jäsen yhdistyksestä on jäsenmaksun laiminlyöminen
 - Edellytyksenä erottamiselle on, että maksua koskeva päätöksenteko on tapahtunut asianmukaisesti
 - Erottamista ei voi tehdä, ellei jäsenellä ole ollut tilaisuutta maksun suorittamiseen
 - Käytännössä, jäsenen pitää saada tietoonsa miten jäsenmaksun voi suorittaa, ennen kuin jäsen voidaan maksamattoman jäsenmaksun perusteella erottaa
-

Jäsen on menettelyllään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä

- Tämä lainkohta on tulkinnanvaraisin erottamisperuste
- Yhdistyksen vahingoittaminen voi olla hankalasti määriteltävissä, mutta tällä perusteella erottaminen täytyy olla hyvin perusteltu
- Erottamisperusteet voivat olla myös kumuloivia: vaikka mikään yksittäinen toimi ei olisi riittävä peruste erottamiselle, voi toiminta näiden kokonaisuutena antaa syyntä erottamiselle
- Syitä voi olla rahallisen vahingon aiheuttaminen, mainehaitan aiheuttaminen, toistuva epäasiallinen käytös tai muu huomattavan vahingon aiheuttaminen yhdistykselle

Jäsen ei enää täytä laissa tai yhdistyksen säännöissä mainittuja jäsenyyden ehtoja

- Jäsen voidaan erottaa, jos jäsenehdot eivät enää täyty
 - Ei voida siis erottaa tällä perusteella, jos jäsen on virheellisesti hyväksytty jäseneksi ilman että jäsenehdot täyttyivät
- Tämäkään ei ole automaatio, vaan jäsenen erottaminen tulee tehdä tavallisen erottamismenettelyn kautta
- Jäsen voidaan myös säännöissä velvoittaa eroamaan, kun jäsenehdot eivät enää täyty
- Jäsenyys päättyy vasta, kun päätös erottamisesta on tehty
- Jos jäsenehdot muuttuvat sääntömuutoksen takia, ei vanhoja jäseniä voi erottaa uusien jäsenehtojen mukaisesti. Jos jäsenehtoja kiristetään, tulee yhdistyksen osoittaa, ettei yhdistyksessä ole ketään joka ei täyttäisi uusia ehtoja. Mikäli näin ei tehdä, tulee sääntöihin kirjata, että ennen sääntömuutosta jäsenenä olleet säilyttävät jäsenyytensä.

Jäsenen erottamismenettely

- Jäsenen erottamiselle on määritetty menettely yhdistyslaissa (15 §)
- Jos säännöissä ei ole muuta määrätty, päättää jäsenen erottamisesta yhdistyksen kokous. Säännöissä voidaan päätös alistaa hallitukselle
- Päätöksessä tulee mainita erottamisen syy. Jos päätös tehdään yhdistyksen kokouksessa, kyseinen jäsen ei ole esteellinen äänestämään itseään koskevassa erottamisasiassa
- Ennen päätöksen tekemistä, tulee asianomaiselle jäsenelle varata tilaisuus selityksen antamiseen asiassa
 - Poikkeuksena on, mikäli erottaminen perustuu maksamattomaan jäsenmaksuun, jolloin tätä tilaisuutta ei tarvitse järjestää
- Mikäli säännöissä erottamisesta päättää hallitus, voidaan säännöissä myös määrätä, että jäsenellä on oikeus saattaa erottaminen yhdistyksen kokouksen ratkaistavaksi

Huomota erottamismenettelystä

- Erottaminen pitää aina perustella ja perustelut merkata pöytäkirjaan tai sen liitteeseen. Pelkkä viittaus lainkohtaan ei riitä
- Tapauksesta riippuu, miten yksityiskohtaisesti erottamisperuste tulee päätöksessä mainita
- Erottamisesta tulisi mahdollisuuksien mukaan ilmoittaa erotetulle
- Tilaisuus kuulemiselle tulee järjestää niin, että siihen on tosiasiallinen mahdollisuus (ei siis huomenna klo 03.30 Rovaniemellä kaverin lukitussa kellarissa)
- Mikäli erotettava jäsen on hallituksen jäsen, ei hallitus voi asiaa päättää, koska samassa myös henkilön jäsenyys hallituksessa päättyy, josta voi päättää vain yhdistyksen kokous

Lopuksi

- Laki pyrkii siihen, että jäsenillä olisi todelliset mahdollisuudet toimia yhdistymisvapauden mukaisesti järjestön täysivaltaisina jäseninä: yhdistys ei voi toimia jäsentensä vahingoksi
- Mikäli virheitä on päässyt tapahtumaan, on aina parasta myöntää se ja tehdä toimia sen korjaamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi
- Mikäli herää kysyttävää myöhemmin, olkaa yhteydessä sähköpostilla petro.pitkanen@jyy.fi